

Як протистояти диктатору. Битва за наше майбутнє

КУПИТИ

Свобода слова — не абстракція. Це конкретні люди, які ризикують життям заради правди. Однією з таких людей є Марія Ресса — журналістка світового масштабу, лауреатка Нобелівської премії миру, співзасновниця незалежного медіа Rappler. Вона роками боролася з корупцією, маніпуляціями й авторитаризмом у рідній країні — на Філіппінах, де проти неї виступила вся державна машина. Переслідування за сфабрикованими звинуваченнями, закриття мовників, блокування вебсайтів, армії інтернет-ботів, що заливають простір брехнею та ненавистю, і все заради того, щоб вона перестала боротися за правду.

У мемуарах «Як протистояти диктатору» Ресса не просто описує філіппінську реальність, а відкриває світові глобальний феномен: як соціальні медіа стали платформами для дезінформації, алгоритми підсилюють гнів і поляризацію, і як це живить авторитаризм не лише в Азії, а й у Європі та США. Війна з наркотиками на Філіппінах, штурм Капітолія в США, Brexit і кремлівська пропаганда — Марія Ресса малює глобальну карту сучасної цифрової тиранії і шукає відповідь на одне просте запитання: чим ми готові пожертвувати заради правди?

Розділ 1

Золоте правило

Обирай вчитися

Ми не знаємо, хто ми є, доки не змушені за це боротися. Як ми вирішуємо, за що боротися? Не завжди це наш власний вибір. Сукупність усіх наших виборів упродовж життя приводить нас до цієї миті. Якщо пощастить, ми рано усвідомлюємо, що кожне наше рішення є відповіддю на питання, яке нас усіх так мучить: як надати сенс життю. Сенс не можна знайти випадково, і ніхто сторонній не може нам його дати: ми формуємо його через кожен вибір, через зобов'язання, які беремо на себе, через людей, яких любимо, і цінності, які є для нас важливими.

Я можу розділити своє життя на періоди по десять років. Коли мені було десять, моє життя докорінно змінилося; наступне десятиліття було роками відкриттів і досліджень. Коли мені виповнилося двадцять, настало десятиліття вибору: що робити після університету, де жити, де працювати, кого і як любити. З тридцяти до сорока я набувала досвід та навички в галузі, що стане моїм покликанням — у журналістиці, — і займалася пошуком справедливості, що впливає з її місії. Усі ці роки я багато працювала — це єдине, що я могла контролювати.

Потім, після сорока, настав період, коли відчуваєш себе «володаркою всесвіту», і саме тоді я постановила собі, що нарешті треба обрати дім, і я обрала Філіппіни. Тепер, коли мені за п'ятдесят, настав період переосмислення й активізму: я зайняла позицію, засновану на найглибших переконаннях. Гадаю, останнє десятиліття можна назвати «камінгаутом» — проти вбивств і зухвалого зловживання владою, проти темної сторони технологій, це роки, коли я відстоювала свої політичні погляди і свою сексуальність.

Я народилася 2 жовтня 1963 року в дерев'яному будиночку в місті Пасай, частині столичного регіону Маніли, на Філіппінах, розлоному архіпелазі з різними мовами й культурами, пов'язаними між собою католицькою церквою. Це було феодальне суспільство, де панували олігархи, які отримали землі впродовж століть іспанського колоніального правління. Після закінчення 1898 року іспано-американської війни Іспанія за умовами Паризької мирної угоди передала Філіппіни Сполученим Штатам. Через рік почалася Філіппінсько-американська війна — так кажуть філіппінці, але в американських підручниках з історії вона довгий час згадувалася лише у виносках просто як «повстання».

У Сполучених Штатах це була епоха розквіту ідеології «божественного призначення». 1899 року Редьярд Кіплінг написав знамениту імперіалістичну поему «Тягар білої людини», щоб заохотити американців правити Філіппінами. І вони правили там до 1935 року, коли Філіппіни стали співдружністю з власним урядом. Конституція країни, яку мав затвердити президент США Франклін Д. Рузвельт, була фактично копією Конституції США. Про колоніальне правління філіппінці жартома кажуть, що триста років вони прожили в монастирі і п'ятдесят — у Голлівуді.

1964 року мій батько, Мануель Філ Айкардо, загинув в автокатастрофі. Йому було лише двадцять. Мені був один рік, а мати, Гермеліна, була вагітна моєю сестрою Мері-Джейн.

Мама забрала нас від татової сім'ї, і ми з сестрою жили в недобудованому будинку з мамою і прабабусею, від якої тхнуло алкоголем, але яка за нами доглядала. Ми були такі бідні, що чистили зуби сіллю і постійно переживали, чи матимемо що їсти наступного разу. Коли мама, одягнена в жовту уніформу Департаменту праці, де вона служила, у день зарплати приходила додому з коробкою смажених курчат KFC, це було справжнім святом.

Коли мені було п'ять, давня сімейна ворожнеча спалахнула з новою силою, і моя мама поїхала до Сполучених Штатів, до матері, яка незадовго до того переїхала до Нью-Йорка. Коли 28 квітня 1969 року мама приземлилася в Сан-Франциско, їй було двадцять п'ять років.

Ми із сестрою переїхали до батьків мого батька на Таймс-стріт у районі Кесон-Сіті в Манільській агломерації. Це був тихий, скромний район середнього класу, з будинками, що стояли осторонь від дороги.

Бабуся по батьковій лінії, Розаріо Суніко, була людиною глибокої віри і передала мені свої цінності. Вона розповідала мені історії про мого батька: молодого, розумного, талановитого піаніста, який походив із родини музикантів. Бабуся навчила мене старанно вчитися в школі й терпляче чекати на винагороду за зусилля: монети, які заощаджувала з кишенькових грошей, я клала в пляшечку, яка поволі наповнювалася. вона також нам охлала вплинути на мої почуття; говорила, що моя мати була поганою і поїхала в Америку займатися проституцією.

Мені, як доньці, було нелегка де сприймати, я була спантеличена, особливо під час періодичних приїздів мами до нас у гості. Вона приїжджала щонайменше раз на рік, і наш дім перевертався догори дригом. Хоча я була ще маленькою, та відчувала напругу між матір'ю бабусею, своєрідне змагання, яке часто змушувало мене ставати на чийсь бік, чого я робити не хотіла.

У моїй пам'яті мерехтять чорно-білі картинки спогадів про ті відвідини: мені сім чи вісім років, я сиджу на ліжку з матір'ю і сестрою. Мама була надзвичайною, майже неземною: маленька, красива, завжди готова розсміятися. Одного разу вона розмовляла з моєю сестрою, а я згадала нове слово, яким хотіла похизуватися. Дочекавшись слушного моменту, я не витримала і вигукнула: «Неймовірно!».

На мить запала тиша, а потім мама розсміялася й обійняла мене.

Я пішла до католицької школи-інтернату для дівчат при коледжі Святої Схоластики. Школа була заснована німецькими монахинями-місіонерами з Ордену Бенедиктинок. Мене зарахували до підготовчого класу з прискореним навчанням: ми з однокласницями добре вчилися, і нас вважали «розумнішими» за інших дітей. Принаймні ми з однокласницею Твінк Макарай завжди з цього сміялися.

Усе закінчилося того дня, коли мама несподівано прийшла і забрала нас із сестрою зі школи.

Коли я увійшла до класу, здавалося, був звичайний день, крізь вікна пробивалися яскраві промені сонця. Я поклала портфель і підняла кришку дерев'яної парти. Тоді я почула, як хтось покликав мене на ім'я. «Мері-Енн!»

Так мене називали лише в родині — скорочено від двох моїх імен, Марія Анхеліта. Я ошелешено обернулася: у дверях класу стояла мама з директоркою школи, сестрою Грасією. Вони підійшли до моєї парти й допомогли мені скласти всі речі назад у портфель. Коли ми виходили, я озирнулася й побачила, що всі подруги дивляться на мене.

Ми пішли до класу моєї сестри. Вона вже чекала в коридорі разом із маминою сестрою, Менсі Міллонадо, та ще однією вчителькою-черницею. Побачивши нашу маму, Мері-Джейн кинулася їй обіймати. Тепер у коридорі були тільки ми. Мері-Джейн і мама плакали. Відтак я почула, як мама стиха пробурмотіла, що хоче забрати нас до Америки.

Я пам'ятаю, що в той момент озирнулася на школу й інстинктивно зрозуміла, що все вже не буде як раніше. У такі моменти шукаєш опору, за яку можна вхопитися. Моєю опорою стала бібліотечна книжка, яку я носила в портфелі і мала повернути наступного дня.

Коли ми йшли до воріт, я зупинилася посеред шкільного двору, вказала на бібліотеку й запитала маму, чи можемо ми повернути книжку. «Зробімо це іншим разом», — сказала вона.

Біля тротуару стояла машина, ми сіли в неї. Щойно ми вмостилися, мама представила нас чоловікові, який сидів на передньому пасажирському сидінні. «Мері-Енн, Мері-Джейн, — сказала вона, — це ваш новий тато».



КУПИТИ